

● امهات النبی / انساب / عربی

ummahāt-un nabī

ابن حبیب، محمد بن حبیب، -۲۴۵ قمری

ebn-e habīb, mohammad ebn-e habīb (- 860)

رساله ای است که ابن حبیب در آن مادر پیغمبر و مادران مادر او را تا چندین پشت یاد کرده است. چنانکه از پشت جلد این نسخه برمی آید این کتاب را ابوالحسن احمد پسر محمد پسر جهم سمری از وی روایت کرده و علی پسر محمد اسدی کتاب را بر نگارنده خوانده است.

چاپ: محقق: حسین علی محفوظ، بغداد، شرکه النشر والطباعة العراقیة، ۲۴ ص، ۱۳۷۲ق. (از روی نسخه دانشگاه)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۲

خط: نسخ نزدیک به ثلث، بی کا، تا: رمضان ۱۹ق؛ کاغذ:

نخدی رنگ، جلد: مقوایی، ۴گک [ف: ۲-۵۰۸]

● امهات مسائل علوم ثلاثه / چنددانشی / فارسی

ommahāt-e masā'el-e 'olūm-e salāse

؟ جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰-۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340-1414)

رساله کوتاهی است در امهات مسائل علم کلام و اصول دین، علم فقه و فروع دین، و اصول فقه نگاشته است و باید به امر امیرزاده اسکندر یا امیر محمد باشد. در سه «باب» و هر بابی به یکی از سه علم یاد شده تعلق دارد. مؤلف در آغاز نوشته: «پس ازین جهت فرمان جهان مطاع به نفاذ پیوست که درین علوم ثلثه رساله ای مشتمل بر امهات مسایل و اصول دلایل این علوم به زبان پارسی به طریق اختصار سمت تحریر یابد تا مبتدیان را تبصره و منتهیان را تذکره باشد».

آغاز: بسمله. بر بصائر وقاده و قرائح نقاده و اولو الایدی و الابصار پوشیده نیست که بمقتضای براهین عقلیه و دلایل شرعیه مدار سعادت نوع انسانی بر دو چیز است

۱. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۳۰۸/۴

آغاز: برابر؛ انجام: (مسائل کلام): مقوله اضافت عبارتست از

نسبت متکرره که هر یک ازین دو نسبت معقول نشود الا با دیگری خواه متوافق باشد یا نه. تمت

در این نسخه دو قسمت آخر رساله که علم فقه و اصول فقه است نیامده و فقط بخش کلام که باب نخستین این رساله است در نسخه آمده است؛ خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۰؛ کاغذ:

اصفهان، جلد: تیماج قهوه ای ضریبی مقوایی، ۱۵ گک (۲۹پ-)

۴۳پ)، ۱۵ سطر (۷/۵×۱۴)، اندازه: ۲۴×۱۳/۵سم [ف: ۲۱۰-]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۱۶۳/۴-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۵۷۵]

۲. قم؛ موعشی؛ شماره نسخه: ۸۰۵۶/۱

آغاز: برابر

در فهرست با نام «اصول دین»؛ خط: نسخ زیبا، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ مجدول؛ جلد: دو رو تیماج رو قهوه ای ضریبی پشت قرمز، ۱۶ گک (۱-۱۶ر)، ۹ سطر، اندازه: ۱۲×۱۸/۵سم [ف: ۲۱-۵۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۱۵/۱۷

آغاز: برابر؛ انجام: که هر یک از این دو نسبت معقول نشود الا با دیگری خواه متوافق باشند یا نه.

این نسخه تنها بخش کوتاهی از آغاز کتاب را دارد؛ خط: نسخ و نستعلیق، بی کا، تا: تاریخ ۱۰۶۰ق؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج مشکی ضریبی با ترنج و سرتنج که روی آن روغن کشیده شده است، ۱۴ص (۲۹۳-۳۰۶)، ۱۷ سطر (۵×۱۳)، اندازه:

۱۰/۸×۱۸/۷سم [ف: ۲۹۱-۳۲۴]

● امیر ارسلان / داستان / فارسی

amīr arsalān

نقیب الممالک، محمد علی، ق ۱۳ قمری

naqīb-ol-mamālek 'mohammad 'alī (- 19c)

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۷۳۵

آغاز: خواجه نعمانی هم در دنیا ضرر دارد همگی؛ انجام: پطروس شاه صورت ملکه رابوسیده خواجه مرا

خط: نستعلیق، کا: فخرالدوله قاجار (شاهدخت ایران)، تا: قرن ۱۴؛ افتادگی: آغاز و انجام [رایانه]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۴۰۷۵

آغاز: بسمله اما راویان اخبار ناقلان اثار؛ انجام: داستان شیرین از ایشان به یادگار باقی ماند... شعبان المعظم من شهر سنه ۱۳۱۶

خط: نستعلیق، کا: یدالله درجزینی، تا: ۱۳۱۶ق [الفبائی: ۶۸-]

● امیر ارسلان / داستان / فارسی

amīr arsalān

از داستان های مشهور است که بارها به چاپ رسیده است.

۱. قم؛ کلیپایگانی؛ شماره نسخه: ۵۵۰۶-۲۷/۱۷۶

آغاز: ورنگ او سرخ شد و چون شیر خشم آلوده خیره خیره بخواجه نعمان نظر کرد خدیو مصر گفت دوباره بخوان بینم چه نوشته است وزیر دوباره خواند؛ انجام: و تو جهد کردی آخر مملکت را بیاد دادی چه کنم خیانت تو وقتی بر من ظاهر شد که کار از کار گذشته

خط: تحریری، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ جلد:

مقوا، ۲۲۳گک، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰×۱۳سم [ف: ۱-۵۰۱]

۲. تهران؛ ملکت؛ شماره نسخه: ۶۴۲۱/۵

با کتاب امیر ارسلان چاپی فرق دارد؛ بی کا، تا: قرن ۱۴؛ کاغذ:

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (نمنا)؛ جلد چهارم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276241

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۹۰/۲۰۱۴

می گردد، ماضی، مستقبل، اسم مضارع و اسم مفعول، امر، نهی، جحد، نفی و استفهام و از ماضی چهارده وجه باز می گردد، شش مغایب را بود ...

انجام: هل تضرین و هل تضریان هل تضرین و آن دو که حکایت نفس متکلم را بود هل اضرب هل تضرب.

چاپ: مشار عربی، ص ۲۴۵، دار السلطنه تبریز، سنگی، محرم الحرام ۱۳۱۳ق، وزیری، ۳ص (جامع المقدمات: صص ۲-۴) در هامش؛ ایران، بی ناشر، ۱۳۱۹ق،

[نسخه های منزوی ۲۰۵۹/۳ و ۲۰۴۸/۳، مشترک پاکستان ۲۹۰۸/۱۳-۲۹۰۹-۲۹۰۸/۱۳ چند شرح امثله]

شرح و حواشی:

- ۱- شرح امثله؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶)
- ۲- شرح الامثله؛ رضوی، سلطان حیدر بن غیاث الدین محمد
- ۳- الامثله (ترجمه)
- ۴- شرح امثله
- ۵- شرح الامثله
- ۶- سؤال و جواب
- ۷- شرح الامثله

۱. مشهد؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۶۴/۱

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۲۹ محرم ۹۸۰ق، جا: مشهد؛ کاغذ: ترمه،

جلد: تیماج لایه ای قهوه ای، ۸گگ، ۱۷ سطر (۵/۵×۱۲)، قطع:

ربعی، اندازه: ۱۷/۵×۱۰/۵سم [ف: ۱-۳۶۸]

۲. قم؛ گلیایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۶۸/۳-۲۳/۱۸۸

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: چهارشنبه ۲۶ جمادی الثانی ۱۰۷۹ق؛

جلد: مقوای روغنی عطف و حاشیه تیماج، ۶گگ، ۱۰ سطر، اندازه:

۱۷×۱۰سم [ف: ۱-۴۹۷]

۳. قم؛ گلیایگانی؛ شماره نسخه: ۴۶۶۸/۴-۲۳/۱۸۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** یعنی می زینم ما دوشخص خواه مذکر خواه مؤنث در این زمان یا در زمان آینده تمت

انجام نسخه با امثله جرجانی منطبق نیست؛ خط: نستعلیق، بی کا،

تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوای روغنی عطف و حاشیه تیماج، ۵۷گگ، ۱۲

سطر، اندازه: ۱۷×۱۰سم [ف: ۱-۴۹۷]

۴. قم؛ گلیایگانی؛ شماره نسخه: ۶۹۸۱-۳۵/۱۶۱

آغاز: برابر؛ **انجام:** صیغه مفرد مذکر غایب است از لای نافیہ پیش از لای نافیہ یضرب بود لای نافیہ

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ مهر: «یا

امیرالمؤمنین حیدر ۱۱۰۵ه؛ جلد: مقوا، ۳۵گگ، ۱۴ سطر، اندازه:

۱۷×۱۱سم [ف: ۱-۴۹۸]

۵. قم؛ گلیایگانی؛ شماره نسخه: ۴۸۳۸/۳-۲۴/۱۳۸

آغاز: برابر؛ **انجام:** از فعل مضارع خواستیم متکلم وحد بنا کنیم

از فعل امر لام امر ابر سرش

مجموع ضرب المثل های ترکی عثمانی و فارسی است که به ترتیب حروف الفبا تنظیم شده اند. هر حرف در یک باب قرار دارد و در هر باب ابتدا ضرب المثل های ترکی و پس از آن فارسی ذکر شده اند.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۱۷۲

آغاز: آتاد وغرایب او غول میدور. آتادن مال قالمسه او غول

نیلاسون ... بالفارسیه. ا. اللهم یک یک. الرحمن سر به سر. آب

ایشان آتش شده. آب از دستش نمی چکد

آغاز باب السن: «باب السن. بالترکیه. ا. ساتوب آلمق کیرک.

ساجی اولی اوسته کسر لر ... بالفارسیه. ا. ساده دل است. سازنده

از برای خود بد نمی نوازد»؛ **انجام:** باب الفاء بالترکیه. ا. فاله اینا

نمه فال سیز الکلنه. فاله باخانه اینا نور لر ... بالفارسیه. ا. فارغ

گردی چو خامشی پیشه کنی. فال نیکو بزین به هر کاری

شامل بخشی از حرف الف تا اوایل حرف فاء؛ خط: نستعلیق،

بی کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ نسخه پرداززی عثمانی؛

مجدول، کمند دار؛ مهر: کتابخانه جعفر سلطان القرایی؛ خریداری

از جعفر سلطان القرایی؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج

قهوه ای ضربی با ترنج و سرترنج عطف میشن سجاف عنبی

مجدول گرهی یک لا، ۱۵ سطر (۵×۸)، اندازه: ۲۰/۷×۱۳/۱سم

[ف: ۲۹/۲-۸۳۱]

● امثال و مصرعات / ادبیات / فارسی

amsāl va mesra'āt

امثال و مصرعات و ابیات فارسی برای منشی به ترتیب تهجی که در آغاز از نفایس الفنون آورده شده است.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۹۷۴/۳

بی کا، تا: ۵ شعبان ۱۲۵۱ق؛ کاغذ: ترمه هندی، جلد: رویه کاغذ

مغزی میشن قهوه ای، ۱۳گگ (۶۸پ-۸۱پ)، ۱۶ سطر، اندازه:

۲۶×۱۷سم [ف: ۵-۴۰۱]

← امثله < صرف

● امثله / صرف / فارسی

amsale

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰-۸۱۶ قمری

aljorjāni, 'alī ebn-e mohammad (1340-1414)

رساله ای مختصر و معروف در علم صرف و در توضیح امثله و

مشتقات از مصدر که شامل صیغ: ماضی، مضارع، امر، نهی،

جحد، استفهام، نفی و صیغ فاعل، مفعول، صفت، مبالغه و غیر

آنها می باشد.

آغاز: بسمله بدان که مصدر اصل کلام است و از وی نه وجه باز

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (نخ)؛ جلد چهارم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

● الالغاز / معما / عربی

al-algāz

اردکان یزد؛ امام صادق؛ شماره نسخه: ۱۳۲/۶

در معمات از شیخ بهائی و یک معما از پدر وی و جواب شیخ در معمای پدرش و جوابی از برادر شیخ بهائی عبدالصمد در جواب معمای پدر؛ خط: نستعلیق، بی ک، تا: سه شنبه ۱۱ ربیع الاول ۱۱۲۹ق؛ جلد: تیماج قهوه‌ای ضربی، ۱ گ (۳۴-۳۵)، اندازه: ۱۴×۲۲/۵سم [ف: ۱-۱۱۸]

● الالغاز / معما / عربی

al-algāz

چندین معمات با شرح آنها، برخی بی نشان و یکی از کمال الدین حسین معمائی و دیگری از شیخ بهائی به نام میرزا زین العابدین.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۴۹۰۰/۵۶

آغاز: بسمله. ایها العالم الادیب و الفاضل اللیب ما اسم یطلق علی بعض المسمیات بالاضافة و کل منها موصوف بالفضل و الکمال؛ انجام: مندرج بین جزئی آخره بالتمام و بآخره یتهی حروف کل الکلام

خط: نسخ، بی ک، بی تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج قهوه‌ای مغزی دار، ۳ گ (۱۵۳-۱۵۵)، ۲۵ سطر (۲۹×۱۵)، اندازه: ۲۳×۳۵سم [ف: ۱۴-۷۸]

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۳۳۷/۳۶

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۴۱۱]

● الالغاز الفقهیة / فقه / عربی

al-algāz-ul fiqhīya

رساله‌ای در مسائل دشوار فقهی است با عنوان‌های «مسئلة-جوابه». در آن از شرح مختصر و «المعین فی الفرائض» مؤلف یاد شده است.

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۷۰۵

آغاز: بسمله ثم وقت علی کتاب لطیف فی نوع الالغاز و الی الآن لم اعلم مصنفه و النسخة المکتوب منها سقیمه جدا مؤرخة بریبع الاول سنة احدى و ستین و سبعائة و صورته الحمد لله باری الانام العزیز العلام المهیمن السلام ... اما بعد فان التصنیف فی الدین من شرایع الطاعات ... و علم الفقه من هذا القیل ... و لهذا کانت العلماء به ارفع العلماء مکانا... فحبت ان اهدی الی خزانه المولویة الملكية العالمیة العادلیة کتابا یشتمل علی نکت من الالغاز من مسائل؛ انجام: و قد اوردنا نظائر هذه المسئلة فی کتاب المعین فی الفرائض و فی هذا القدر کفاية و الله الموفق للصواب و الیه

المرجع و المآب و هو حسبنا و نعم الوکیل.

پس از دیباچه افتاده و می‌رسد به مسائل کتاب بیع و کتاب الرهن را دارد تا باب الحساب؛ خط: نستعلیق، بی ک، تا: قرن ۹ و ۱۰؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: تیماج سبز ضربی مقوایی، ۱۱ گ، ۱۶ سطر (۱۳×۹)، اندازه: ۱۴×۱۹سم [ف: ۱۲-۲۷۰۸]

● الالغاز الفقهیة / فقه / عربی

al-algāz-ul fiqhīya

از ابی زید، پاسخ به سؤال‌های فقهی و لغزهاست شامل تمام مسائل فقهی، منقول از مقام آقا محمد علی کرمانشاهی.

تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۴۲۳/۱

آغاز: بسمله. قیل لابی زید ما تقول فیمن توضحا ثم لمس ظهر نعله قال انتقض و ضوءه بفعله؛ انجام: و یقال خرج الولد حشیشا ای یابسا کذا فی الدیوان

خط: نسخ، بی ک، تا: چهارشنبه ۲ ربیع الثانی ۱۲۵۶ق؛ کاغذ: آهار مهره فرنگی، جلد: میشن قهوه‌ای رویه آبی کاغذی مقوایی، ۳ گ (۱-۴)، ۲۸ سطر، اندازه: ۲۱/۵×۳۴/۵سم [ف: ۹-۳۸۳]

● الالغاز النحویة / نحو / عربی

al-algāz-un nahwīya

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰-۸۱۶ قمری

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰-۸۱۶ قمری

سید شریف جرجانی کتابی در الغاز و معما دارد که این رساله باب ثانی آن است. رساله‌ای است درباره الغازی در نحو که ابتدا آن الغاز را مطرح کرده و سپس به رفع مشکل اعرابی آنها پرداخته است. الغاز به ترتیب قوافی اشعار مرتب شده است. در فهرست سلیمانیه دو نسخه از آن معرفی شده، در یک جا (۱۳۹/۳) اشتباهاً این کتاب به عبدالله بن محمد بیتوشی (۱۲۱۱ق) نسبت داده شده است.

آغاز: بسمله، الباب الثانی فی الالغاز التي یطلب توجیه اعرابها و ذکر ابیات الالغاز مرتبة القوافی علی حروف الهیجاء [سلیمانیه ۱۳۹/۳. ۲۰۲/۴؛ ذیل کشف الظنون ۷/۲۲۸]

۱. تهران؛ انجمن آثار و مفاخر فرهنگی؛ شماره نسخه: ۳۵/۴

آغاز: برابر؛ انجام: فاسمعا ما أقول و عیا.

نام مؤلف کتاب در فهرست نیامده است که با توجه آغاز شناسایی شد. قسمتی از آن کتاب آمده؛ خط: نسخ بدخط، کا: قاسم، تا: ۱۲۲۱ق؛ در صفحات ۹۵ و ۹۶ ابیاتی به قافیه لام از عبدالله بیتوشی؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج تریاکی مقوایی، ۲۸ ص (۶۸-۹۵)، ۲۲ سطر (۱۱×۱۷)، اندازه: ۱۶/۵×۲۱/۵سم [ف: ۲۰۸]

۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۷۸۴/۲

آغاز: برابر؛ انجام: و ضمیر ایها للعلی و المعنی انه لعلوکه بالعلی

فرستگان: نسخه‌های خطی ایران (فخما)؛ جلد چهارم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276241

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۹۰/۲۰۱۲

● **مباحث مشکله / گوناگون / عربی**
 mabāhes-un muškilah

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۵۹۸۹
 کا: علیقلی، بی تا؛ انتقالی از سازمان مدارک فرهنگی؛ اندازه:
 ۱۲/۵×۱۹/۵سم [رایانه]

س المباحث النفسية < تحصیل السعادة

● **المباحث الوجودية في المقاصد الاصولية = تعريب رسالة الوجود للجرجانی / فلسفه / عربی**
 al-mabāhīt-ul wujūdiyya fi-l maqāsid-il uṣūliyya = ta'rīb-u r.-il wujūd li-l-jurjānī

وابسته به: وجودیه؛ جرجانی، علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶ق)
 ترجمه و تعریب «رساله وجودیه» یا «مراتب وجود» یا «وحدت وجود» میر سید شریف، علی بن محمد جرجانی. نسخه‌هایی از این ترجمه، به صورت ناشناخته در فهرس مخطوطات دارالکتب الظاهرية، فلسفه (ص ۴۵) و فهرس مخطوطات مکتبه الاوقاف العامة فی الموصل (۱۹۰/۱) گزارش گردیده است. این ترجمه، پس از در گذشت میر سید شریف، انجام شده است.

قم؛ مورعی؛ شماره نسخه: ۱۵۲۴۱/۴

آغاز: الحمد لله المتوحد بوجود الوجود الذي ليس له الى الامكان طرف ... و بعد، فان الرسالة المؤلفة بالعارة العجمية في تحقيق المباحث الوجودية والمقاصد الاصولية للسيد المحقق والنحرير المدقق ... المدعو بالسيد الشريف تغمده الله بغفرانه؛ انجام: فلا يكون برائتهما من الله المتصف بالكمال ولا يلزم كفر احدهما، والسلام على من اتبع الهدى ...

خط: نسخ، کا: گویا به خط عبدالله بن عبدالرزاق رضوی حسینی، تا: اواخر قرن ۱۱؛ مصحح، محشی با نشان «۱۲»؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج، ۲ گک (۱۸۱-۱۸۲)، ۳۷ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۲۴/۵سم [ف: ۳۸-۷۰]

● **مباحثه = مناظره با سید محمد علی باب / کلام و اعتقادات / فارسی**

mobāhesah = monāzere bā sayyed mohammad 'alī bāb
 تبریزی ممقانی، محمد بن حسین، - ۱۲۶۹ قمری
 tabrīzī mamaqānī, mohammad ebn-e hoseyn (- 1853)

گفتگویی است میان محمد بن حسین تبریزی ممقانی با سید علی محمد باب فارسی در روز سه شنبه ۶ جمادی الاول ۱۲۶۴ق.
 [فهرستواره متزوی ۵۵۳/۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۱۹/۱

صفی الدین سپهری به خط فرزندش محمد عرب سپهری؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج، ۶۴۳ گک، ۲۱ سطر (۱۶/۵×۸)، اندازه: ۱۳/۵×۲۵سم [ف: ۶۵۱-]

۱۰. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۴۲

آغاز: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۸۹ق؛ ۳۱۳ گک، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۱×۲۱سم [ف: ۲-۷۴]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۷۹۲۶

خط: نسخ، کا: عاملی، ابراهیم بن علی، تا: شنبه پایان شعبان ۱۰۹۳ق؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج، ۴۱۴ گک، ۲۵ سطر (۱۸×۸/۵)، اندازه: ۲۶×۶سم [ف: ۱۶-۷۴۲]

۱۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۲۱۶

آغاز: بسمله، الحمد لله حمدا لا یحصی و الصلوه علی محمد؛ انجام: فلما وفقنا الله تعالی ... و مصلى علی نبيه و با الله التوفیق
 خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقو [رایانه]

۱۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۸۳۵۳

خط: نستعلیق، کا: ادیب پیشاوری، احمد، تا: پنجشنبه ۲۷ رجب ۱۳۰۴ق، جا: توس؛ جلد: تیماج، ۲۴۰ گک، ۲۳ سطر (۲۸×۱۵)، اندازه: ۲۱×۳۳/۵سم [ف: ۵-۴۹۳]

۱۴. قم؛ مورعی؛ شماره نسخه: ۱۳۸۳۶/۱

آغاز: الكتاب الثالث فی الإلهیات المضة و فيه أبواب: الباب الأول فی إثبات واجب الوجود و وحدته و براءته عن مشابهة الجواهر و الأعراض و فيه فصول الفصل الأول فی اثباته اعلم أن اکثر المقدمات ... فنقول؛ انجام: فلما وفقنا الله تعالى لجمع هذه المسائل الطبيعية و الالهية على هذا الترتيب و التذهيب الذي لم يسبنا إليه أحد فلنختم الكتاب حامدين لله تعالى و مصلين على نبيه خير خلقه و بالله التوفیق و عليه التكلان.

خط: نسخ زیبا، کا: محمد تقی بن شرفعلی آستانه‌ای، تا: ۱۳۰۴ق؛ محشی از علامه آیت الله حاج آقا محسن اراکی با نشان «یا محسن قد أتاک المسیئ» به خط خودشان، مصحح؛ مهر: مرحوم حاج آقا محسن اراکی «این کتاب از مملکات و جزو کتابخانه احقر محسن الحسینی است ۱۳۲۲ه (مرعب بزرگ)؛ ۴۶ گک (۱-۴۶پ)، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۵×۹سم [ف: ۳۵-۱۳۹]

۱۵. تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۲۰۳

خط: نسخ، کا: تفرشی، اسماعیل بن هادی، تا: ۱۹ رمضان ۱۳۴۶ق، جا: تهران؛ در ص ع از مرحوم ضیاء الدین دری یادداشتی درباره زحمات استخراج کتاب دیده می‌شود؛ ۳۶۹ گک، ۲۷ سطر (۲۸×۱۵)، اندازه: ۲۰/۵×۳۳/۵سم [ف: ۶۵۰-]

۱۶. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۳۷۷

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن علی بن هادی بن علی اکبر تفرشی، تا: پنجشنبه ۱۵ محرم ۱۳۴۶ق، جا: تهران؛ جلد: میشن، ۳۹۵ گک، ۲۷ سطر، اندازه: ۲۳×۳۵/۷سم [ف: ۱-۴۶۳]

آغاز: بسمله، بدان وقتک الله و ايانا که اصحاب بحث و نظر از برای بیان وجود ذات در موجودات تمثیلی کرده اند و چنین گفته اند: که اشیاء نورانی را در نورانیت سه مرتبه است مرتبه اول

انجام: که بیزارم از خدایی که ناقص باشد و شک نیست که ناقص خدایی را نشاید، پس بیزاری ایشان از خدای تعالی نباشد، و کفر هیچ یک لازم نیاید و الله اعلم

چاپ: مشار فارسی، ج ۲، صص ۲۵۶۳-۲۵۶۴؛ طهران، سنگی، ۱۳۱۵ق، وزیری، (کلمات المحققین: ج ۲، صص ۱۷۲-۱۷۸)

[نسخه‌های منزوی ۸۶۰/۲؛ الذریعة ۵۶/۲۵؛ هدیة العارفین ۷۲۹/۱؛ فهرستواره منزوی ۲۵۲/۶ و ۳۱۳/۷؛ مکتبه امیر المومنین ۲۳۰/۱؛ دنا ۹۹۸/۱۰-۱۰۰۰ (۷۰ نسخه)]

شوح و حواشی:

۱- مراتب موجودات (ترجمه)؛ نیشابوری، کمال بن شهاب الدین (قرن ۹-)

۲- المباحث الوجودية فی المقاصد الاصولية = تعریب رساله الوجود للجرجانی

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۸۷۶

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمود رومی، تا: قرن ۹؛ واقف: نائینی؛ ۱۰گ، ۱۲ سطر، اندازه: ۱۷×۱۱سم [ف: ۱۴۹-۴]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۳۹۰/۳

آغاز: برابر؛ انجام: که در سینه من علمیت که اگر آنرا بر شما اظهار کنم بر خود بلرزد همچنانکه ...

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۹؛ افتادگی: انجام؛ ۶گ (۷۶-۸۱)، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۸سم [ف: ۳۶-۳۲۲]

۳. تهران؛ سپهسالار؛ شماره نسخه: ۶۶۷۴/۵

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: ۸۶۴ق؛ ۸گ (۱۶۸-۱۷۵ر) [ف: ۵-۷۴۷]

۴. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۲۷/۸-ف

نسخه اصل: روان کوشکو ش ۲۰۴؛ کا: عبدالرحمن بن علی بن موید، تا: ۲۵ ربیع الاول ۸۸۸ق، جا: شیراز [فیلمها ف: ۱-۴۳۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۱/۱۵

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۰؛ جلد: مقوایی، ۵گ (۲۵۰-)، ۲۵۴پ، ۲۳ سطر (۹×۶)، اندازه: ۲۶/۵×۱۷سم [سنا: ف: ۱-۳۳۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۹۷/۱۵-۳

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۲-۱۵۴]

۶. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۵۱۸/۲

خط: نستعلیق، کا: زین العابدین بن ابراهیم جامی، تا: ۹۰۴ق، جا: الارزنة؛ اندازه: ۱۷/۵×۱۲سم [نسخه پژوهی: ۳-۱۰۳]

۷. شیراز؛ علامه طباطبائی؛ شماره نسخه: ۳۷۸/۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۹۳۵ق؛ ۱۵گ (۱۹-۲۳)، اندازه: ۱۷×۹سم

۸. تهران؛ ادبیات؛ شماره نسخه: ۳۴۶/۳ حکمت

آغاز: برابر؛ ۱ انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: قزوینی، محمد هاشم بن سلیمان، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج، قطع: جیبی [ف: ۲-۶۱]

۹. تهران؛ حقوق؛ شماره نسخه: ۱۹۹/۲-ج

آغاز: برابر؛ ۱ انجام: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۴گ (۲۳-۲۶ر) [ف: ۲۲۳]

۱۰. شیراز؛ شاهچراغ؛ شماره نسخه: ۷۸۰/۲

آغاز: برابر؛ ۱

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۵گ (۴۳-۴۷)، اندازه: ۱۹×۸/۵سم [ف: ۳-۱۱۷]

۱۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۶۸۴/۲

آغاز: برابر؛ ۱ انجام: برابر

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ جلد: مقوا، ۵ص (۵-۱)، ۱۷ سطر (۱۴×۶)، اندازه: ۱۹/۵×۱۴سم [ف: ۱۶-۶۶]

۱۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۴۷۷/۱۰

آغاز: برابر؛ ۱ انجام: برابر

خط: شکسته، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ در پایان نسخه چنین آمده: «تمت الرسالة الوجودية لقطب العارفین شیخ بهاء الدین العاملی، عامله الله بلفظه الخفی و منه الجلی»؛ ۳گ (۶۵-۶۷)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۹سم [ف: ۳۶-۴۶۳]

۱۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۶۵۰/۱۳

آغاز: برابر؛ ۱ انجام: برابر

در فهرست با عنوان «رساله در وجود» و ناشناس آمده؛ خط: نسخ، کا: شاه کوهی، علی اصغر، تا: ۱۲۲۶ق؛ ۱۲۰ص (۲۹۲-۴۱۱)، ۱۸ سطر (۱۲×۷)، اندازه: ۱۷×۱۰سم [ف: ۱۴-۳۵۹۶]

۱۴. قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۹۶۴/۴۷

آغاز: برابر؛ ۱

خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ ۲۱۰ص (۸۰۶-۱۰۱۵) [عکسی ف: ۳-۲۰۹]

● وجودیه = وحدت وجود = مراتب وجود = رساله

وجود = مراتب موجودات / فلسفه / فارسی

vojūdyye = vahdat-e vojūd = marāteb-e vojūd = r.-ye vojūd = marāteb-e mowjūdāt

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

رساله‌ای است موجز در تقسیمات وجود به مراتب سه گانه که در آن از نظر و رأی صوفیه موحد که قائل به یکی از آن نظرات هستند دفاع شده و در توضیح مبانی آن رأی نگاشته شده است. غیر از رساله وجودیه عربی مؤلف است. این کتاب در فهرس به عنوان وجودیه و گاهی به عنوان مراتب وجود آمده و نیز در الذریعة به عنوان وحدت وجود آمده است.

فهرستگان: نسخ‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد سی و چهارم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276272

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۳/۲۰۱۴

اذکر و الله العظیم الجلیل یذکر کم.
خط: نستعلیق، بی کاه، بی تا؛ واقف: خواجه شیر احمد؛ ۱۹ گ، ۲۳
سطر، اندازه: ۱۳×۱۸ سم [ف: ۶-۴۵۱]

● فوائد / عرفان و تصوف / فارسی

favā'ed

نوربخش خراسانی، محمد بن محمد، ۷۹۵-۸۶۹ قمری
nūrbaxš-e xorāsānī, mohammad ebn-e mohammad
(1393 - 1465)

این فوائد به دنباله مطالب رساله تلویحات است و در نقادی عقائد افراطی درباره حدود معلومات و امکانات و تصرفات اولیاء و انبیا و با عنوان: «ای عزیز». در این فوائد درباره صحت علم نجوم نیز سخن رفته و مؤلف آن را جزء علوم اولیاء به شمار می آورد. درباره حدیث «کذب المنجمون» می گوید: «الف و لام المنجمون جهت عهد است یعنی منجمان که نجوم و کواکب را مؤثر حقیقی اعتقاد نموده به عبادت کواکب اشتغال می نمایند - چون معتقدات فاسده ایشان مطابق با واقع نیست قول ایشان که مبنی بر عقیده کاذبه است کذب است و اگر اعتقاد کنی که مطلقاً علم نجوم کفر است لازم آید که ادریس نبی و دانیال و ابراهیم خلیل که به اتفاق اهل تحقیق در این به اتفاق اهل تحقیق در این فن صاحب کمال بوده اند کافر باشند».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۹۳۹/۸

آغاز: فوائد ایضاً من کلامه قال الله تعالی ان شرالدواب عندالله الصم البکم؛ چنان معلوم میشود که بسیار کسان باشند در صورت آدمی؛ انجام؛ و این معنی مقرر معین است که معرفت جوهر انسانی موجب فلاح و مثمر نجات است. تمت الفوائد فی بلدة کشمیر علی يد العبد المذنب محمد بن علی بتاريخ تاسع رجب سنه اربع و عشرين و تسعمایه.

بی کاه، بی تا؛ کاغذ: هندی، جلد: تیماج، ۲۰ ص (۱۱۷-۱۳۶)، ۱۵
سطر، اندازه: ۱۵/۵×۲۶ سم [ف: ۱۰-۲۰۶۳]

● الفوائد / کیمیا / عربی

al-favā'ed

امجد بن صدوقا

amjad ebn-e sadūqā

رساله‌ای است در مفردات و مرکبات این عالم و کیفیت استحاله آنها و تولد معادن و حیوانات ...
آغاز: الحمد لله رب العالمین خالق الحیوان من طین و مخصص الانسان بالعقل و التمکین ... بعد فهذا املاء من فوائد ... قال اعلم ان معنی قول ابوموسی فی تشکیله اربعة احرف انجام؛ فاذا اخبرت کان منها واحد و شیء فهذا ما انتهى الیه العلم فی ذلک والحمد لله وحده والصلوة علی سیدنا محمد و آله

المحق

خط: نسخ تحریری، بی کاه، تا: ۹۲۸ق [رایانه]

● فوائد / فقه / فارسی

favā'ed

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری
jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۸۹۱۵/۱۸

آغاز: من فواید الحضرة العلمية الافضلية استاد البشر آية الله في الارضين السيد شريف قدس سره. چون اکابر علماء بلاد ما تشریف گرامی ارزانی فرمودند بندگان حضرت امیرزاده خلد الله له را رغبت می باشد که درین مجلس بعضی از مباحث علمی گذرد تا برکت آن پروردگار دولت ایشان واصل گردد و این کمینه را گر چه مجهولات و اشتباهات بسیار است لکن از آن جمله سه مسئله است: یکی متعلق به احکام فقهی است و استدلال به آن. دوم به اصول فقه. سیوم به اصول کلام؛ انجام؛ دوم آن که غایت در مقیاً داخل نشود که اگر داخل شود غایت ماوراء او باشد.

فقط یک صفحه از این رساله باقیمانده است. عجالتاً نشانی دیگری از این رساله نیافتم. شاید بخشی از یکی از کتاب‌های او باشد؛ خط: نستعلیق، بی کاه، تا: با تاریخ ۱۰۶۰ق؛ افتادگی: انجام؛ جلد: تیماج مذهب، ۲ص (۳۰۶-۳۰۷)، ۱۷ سطر (۱۳×۵)، اندازه: ۱۸/۸×۱۸/۷ سم [ف: ۲۹/۱-۳۲۴]

● فوائد / عرفان و تصوف / عربی و فارسی

favā'ed

خوافی برآبادی، محمد بن محمد، ۷۵۷ - ۸۳۸ قمری
xāfī barābādī, mohammad ebn-e mohammad (1357-1435)

مجموعه مختصری است شامل جمله‌ای از افادات کتبی و هم منقوله از شیخ زین الدین ابوبکر محمد بن محمد خوافی برآبادی در سلوک و تصوف و ادعیه و اجازه‌نامه که برای درویش احمد سمرقندی نگاشته و دو خطبه عربی انشائی وی. [در کشف الظنون (ج ۲ ص ۵۵۶) مجموعه فارسی و عربی در افادات شیخ زین الدین خوافی به نام «متهج الرشاد فی التصوف» ضبط شده. دانسته نشد که این نسخه همان کتاب است یا مجموعه دیگری است.] این فوائد را کاتب نسخه از خط محمد مؤمن بن عبدالله (که در محله شیخ ریزه هرات در محرم ۹۵۳ نوشته بوده) نقل کرده است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۱۹

آغاز: قال شیخنا الامام العالم العامل الكامل قدوة العارفين انجام؛

فهرستگان: نسخ‌های خطی ایران (فخا)؛ بیست و چهارم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی

قاضی زاده رومی، موسی بن محمود، - ۸۱۵ قمری.
qāzī-zāde rūmī, mūsā ebn-e mahmūd (- 1413)

وابسته به: حاشیه لوامع الاسرار فی شرح مطالع الانوار؛ جرجانی،
علی بن محمد (۷۴۰-۸۱۶ق)

حاشیه ای است مختصر بر لفظ «فیاض» و مقصود مؤلف از آن،
که سید میر شریف جرجانی آن را در حاشیه اش بر «لوامع
الاسرار فی شرح مطالع الانوار» آورده است.

آغاز: بسمله، قوله الفیاض الوهاب، یشیر الی انه شبه اولاً هبتة
تعالی بفیضان الماء ثم استعیر لها الفیضان ثم اشتق منه الفیاض
فیکون الاستعارة

انجام: بل هو صادر ابتداءً عما هو صادر عنه و الفرق بین هذا غایة
التحقیق فی هذا المقام و نهاية التدریق فی حل المرام و الله الهادی
[الذریعة ۱۳۳/۶ شماره ۷۱۵؛ دنا ۱۲۶۲/۷ (نسخه ۷)]

۱. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۴۵۳/۲

آغاز: من مقالات سید ولی الدین الفیاض الوهاب جعل المرتضی
المحشی الفیاض بمعنی الوهاب مأخوذاً من قولهم فاض الماء فیضاً
و فیوضه؛ انجام: برابر

در فهرست از ولی الدین دانسته شده؛ خط: نستعلیق، بی ک، تا:
قرن ۹؛ در پایان، نام «قاضی زاده» دیده می شود؛ کاغذ: شرقی،
جلد: چرم، ۲ گگ (۱۱۳-۱۱۴)، ۲۷ سطر (۱۵/۵×۹)، اندازه:
۱۸×۱۲/۵ اسم [ف: ۳۱-۴۵۲]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۶۴۷/۲

آغاز و انجام: برابر
خط: نسخ، بی ک، تا: رجب ۸۵۰ق، ترقیمه: «تمت الحاشیه الی،
کتبها ابن محمد مولانا عبدالرحیم الرومی، يوم الجمعة من الراجب
المرجب سنة خمسين و ثمان مائة؛ کاغذ: شرقی، ۲ گگ (۴۹پ-
۵۰ر)، ۴۴ سطر، اندازه: ۱۴×۹ اسم [ف: ۳۷-۱۰۵]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۸۵۱/۳

آغاز و انجام: برابر
خط: شکسته نستعلیق، کا: عبدالکریم بن شریف الله طولی، تا:
۱۰۱۳ق، جا: اصفهان و شیراز؛ مهر: حاج سید سعید؛ جلد: تیماج،
۲ گگ (۷۷-۷۸)، ۲۸-۲۰ سطر (۱۴×۵/۵)، اندازه: ۱۹×۱۱/۵ اسم [ف:
۳-۱۱۵۴]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۳۱۸/۵

آغاز: برابر
بی ک، تا: ۱۰۳۱ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج، ۳ گگ (۵۵-۵۷)،
۱۲ سطر، اندازه: ۱۸/۵×۱۲ اسم [ف: ۱۶-۲۳۲]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۳۹/۴

آغاز و انجام: برابر
خط: نستعلیق، بی ک، تا: ۱۰۵۸ق، جا: جزیره المکلا؛ با سرلوح، با
جدول ریاضی؛ جلد: تیماج، ۵ص، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۶×۹ اسم
[ف: ۱۰-۲۰۳]

الکریم ...

انجام: و علی اقیام اُمته من أهل بيته و صحابته و أتباعهم و
أشباعهم أجمعين الی يوم الدين آمین ... فرغ ید مؤلفه ... لیلۃ
الجمعة السماء بلیلة الرغاب ... عام أربعة عشر بعد الألف ...

۱. تهران؛ مهدوی، اصغر (دکتر)؛ شماره نسخه: ۷۸۳

خط: نسخ، بی ک، تا: قرن ۱۲؛ کاغذ: سپاهانی [نشریه: ۲-۱۵۷]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۴۲۱۹

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن مصطفی دیار بکری واعظ حرم شریف،
تا: ۱۱۲۶ق، جا: مدینه منوره؛ مصحح، دارای سرلوح مذهب،
مجدول؛ جلد: مشمع، ۲۶۶گگ، ۲۹ سطر (۱۸/۵×۱۰/۵)، اندازه:
۲۴/۵×۱۶ اسم [ف: ۳۶-۲۹]

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۵۷

آغاز: بسمله، یا رباہ. باسمک ابتدی و بک اقتدی؛ انجام: علی
محمد و خاتم النبیین ... یا ارحم الراحمین.

خط: نسخ و نستعلیق، بی ک، تا: ۱۱۹۲ق، برای محمد مرتضی خان
بهار؛ با سرلوح و مجدول، محشی؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن،
۲۳۹گگ، ۱۰ سطر، اندازه: ۲۶/۴×۱۵/۳ اسم [ف: ۱-۴۰۸]

سه فهم متشابهات القرآن < متشابهات القرآن

سه فی اصول الهندسه و الحساب < الاصول

سه الفیاض < معنی الفیاض (رسالة فی)

● فیاض - /

fayyāz

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۱۸۰۳۰

بی ک، بی تا؛ انتقالی از کتابخانه بهلوی - مجموعه نوازی؛ ۱۴۳گگ،
اندازه: ۱۴/۸×۹/۴ اسم [رایانه]

سه الفیاضیة < حاشیه حاشیه الجرجانی علی لوامع الاسرار فی
شرح مطالع الانوار

سه الفیاضیة < حاشیه حاشیه الشریف فی الفیاض

● الفیاضیة = رسالة الفیاض فی شرح خطبة حاشیة

لوامع الاسرار = رسالة فی معنی الفیاض = الفوائد

المنطقیة = حاشیة خطبة حاشیة لوامع الاسرار / کلام و

اعتقادات / عربی

al-fayyāḍiyya = r.-ul fayyāḍ fī š.-i xuḫbat-i ḥāšiyat-i
lawāmi'-'il asrār = r.-un fī ma'na-l fayyāḍ = al-fawā'id-
ul mantiqiyya = ḥāšiyat-u xuḫbat-i ḥāšiyat-i lawāmi'-'il
asrār

فرستگان: نسخ های خطی ایران (فنا)؛ بیست و چهارم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی

شرح التذكرة النصيرية < التكملة في شرح التذكرة
شرح التذكرة النصيرية < بيان التذكرة و تبيان التبصرة
شرح التذكرة النصيرية < توضيح التذكرة

شرح التذكرة النصيرية / هيت / فارسی

š.-ot-tazkirat-on nasīriyya

خبوشانی، شمس الدین محمد، ق ۸ قمری
xabūšānī, šams-od-dīn mohammad (- 14c)

وابسته به: التذكرة النصيرية = تذكرة نصيريه = التذكرة
التذكرة في الهيئة؛ نصيرالدين طوسي، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

اهداء به: شاه يحيى
با نقد و شرح توضيح التذكرة نظام نيشابورى.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۲۲۱

کاتب = مؤلف، تا: قرن ۸ [د.ث. مجلس]

شرح التذكرة النصيرية / هيت / عربی

š.-ut taḍkirat-in naṣīriyya

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری
jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: التذكرة النصيرية = تذكرة نصيريه = التذكرة = التذكرة
في الهيئة؛ نصيرالدين طوسي، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

تاریخ تألیف: ذیحجه ۸۱۱ق؛ محل تألیف: شیراز
این شرح کتابی است بسیار سودمند و (همان گونه که خود او در
دیباچه می گوید) شرحی متوسط است «بلا اخلال و لا املا ل ...
لیبصر به المبتدی فی هذه الصناعة و يتذكر من كان له فيها
بضاعة». دارای چهار «باب» و هر باب چند «فصل»: باب ۱.
مقدمات (مبادی طبیعی و ریاضی هیت)؛ باب ۲. فلکیات؛ باب
۳. سفلیات؛ باب ۴. مقادیر اجرام؛ مؤلف در فصل دهم از باب
سوم (در معرفت ایام و ساعات) از تواریخ مختلف ایرانی و
غیرایرانی و کبائس و کسور سخن می گوید و سنتها و روزها و
جشنهای ایرانی پیش از اسلام و از روزهای سرود، زمزمه
ایرانیان و از فروردین متغیر آنان (که به هنگام زوال دولت
ایرانیان بر دست یزدجرد و در خلافت عثمان به آبان ماه افتاده
بود) و از ساخته شدن تاریخ ملکشاهی به وسیله خیام و لوکری و
دیگر افراد هیت هشت نفری یاد می کند؛ در فصل یکم از همین
باب ۳ از دریاها، رودها و جزایر ریع مسکون به تفصیل یاد کرده
و این فصل حاوی اطلاعات و اسناد تاریخی گرانمایی است.
وضع خلیج فارس را از هر لحاظ روشن ساخته و حدود آن و
رودها و نهرهایی را که در آن می ریزد به تفصیل مشخص
می کند. فاضل خفری در شرح خود که موسوم به «التكملة فی
شرح التذکره» است عبارات شرح سید شریف را - تبرکا -

š.-e taḥt-e jamšīd

تاریخ تألیف: ۱۳۰۱ق

نویسنده که نام او در رساله نیامده به سال ۱۳۰۱ق- که به منزل
کناره دو منزلی شهر شیراز می رود نیم فرسخ به ده کناره مانده به
تخت جمشید سری می زند و آثار متعدد و قصرهای خراب
هخامنشیان را می بیند و در اینجا شرح می دهد که بسیار گزارش
او دلکش است. این گزارش قبل از کاوشهای جدید
باستانشناسی است.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۱۵۶۱۶

آغاز: روز دهم ماه ربيع الاول ۱۳۰۱ که بمنزل کناره دو منزلی؛
انجام: و مدتی مبهوت بود خدا مولم بفرماید روح اسکندر را.
خط: شکسته نستعلیق، بی کما، تا: محتملاً قرن ۱۳؛ کاغذ: فرنگی، جلد:
مقوایی، ۴ص، ۱۵ سطر (۱۶×۷)، اندازه: ۲۱×۱۴سم [ف: ۵-۲۱۳]

شرح تخلص المفتاح / بلاغت / عربی

š.-u taḥlīs-il miftāḥ

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۵۶۴۷

بی کما، بی تا؛ خریداری از علی رضائی تازه کند [رایانه]

شرح التذكرة < توضیح التذكرة

شرح التذكرة الفاخرة في فقه العترة الطاهرة / فقه / عربی

š.-ut-taḍkirat-il-fāḫira fi fiqh-il-‘itrat-iṭ-ṭāhira

وابسته به: التذكرة الفاخرة في فقه العترة الطاهرة؛ نحوی، حسن
بن محمد (۷۹۱-)
حاشیه و شرح متوسطی بر کتاب «التذكرة الفاخرة» در فقه زیدیه
اثر «حسن بن محمد نحوی» است که متأسفانه شارح آن شناخته
نشده.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۱۹۱۱/۲

آغاز: ... فی الحدیث عنه صلی الله علیه و آله انه قال کل امر ذی
بال لم یبدأ فیه باسم الله فهو أبتر و لاجماع السلف علی الافتتاح
باسم الله فی الأقوال و الأفعال و التبرک به؛ انجام: و قد ورد أن
عیسی صلوات الله علیه لبث فی بطن أمه ثلاث ساعات ...
مباحث طهارت تا نکاح می باشد؛ خط: نسخ کهن، بی کما، تا: قرن
۸ افتادگی: انجام؛ در هامش متن کتاب التذكرة الفاخرة نگاشته
شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج قهوه ای مذهب، ۶۸گگ (۳-۷۰)،
سطور چلیپایی، اندازه: ۲۷×۱۹سم [ف: ۳۰-۱۹۴]

شرح التذكرة النصرانية في الهيئة < شرح التذكرة النصيرية

آغاز: نحمدك اللهم على ما هديتنا اليه من دقائق المعاني بيدائع البيان واطلعتنا عليه من حقائق المثاني بذرائع البرهان. **انجام:** كما صرح به فيما مر وحققه هيئنا وهذا آخر ما يسر الله لي بمنه و لطفه من كشف فوائد هذا العلم و نظم فرائده و نسال الله سبحانه ان ينفع به المسترشدين.

چاپ: استانبول، ۱۲۴۱ق

[كشف الظنون ۱۷۶۳/۲؛ تاريخ الادب العربي، كارل بروكلمان ۲۵۲/۳؛ جامع الشروح و الحواشي ۱۷۷۳/۳؛ هدية العارفين ۷۲۹/۱] **شروح و حواشي:**

۱- حاشية شرح مفتاح العلوم؛ خطايي، عثمان بن عبدالله (۹۰۱-)

۲- حاشية شرح مفتاح العلوم؛ دشتكي شيرازي، منصور بن صدرالدين محمد (۹۴۸-)

۳- حاشية شرح المفتاح؛ قاضي زاده، احمد بن محمود (۹۸۸-)

۴- حاشية شرح مفتاح العلوم؛ علي بن بالي

۱. تهران؛ الهيأت؛ شماره نسخه: ۲۸۶ج

خط: نسخ، كا: سفناقي، آدم بن عبدالله، تا: پايان شعبان ۸۰۴ق؛ محشى با نشان «منه، سماع»؛ تملك: ابى الهدى بن ابوالفتح القارى، على بن اسماعيل بن عبدالعالي، ربحان الله بن جعفر موسى با تاريخ ۱۳۲۳، معين بن صفى الدين حسنى حسيني با تاريخ ۱۱۶۱، ضياء الدين درى با تاريخ ۱۳۴۸؛ مهر: محمد على بن مومن الفيضى، جمال الدين اسحق؛ كاخذ: سمرقندى، جلد: تيماج، ۲۵ گ، ۲۸۸ گ، ۲۵ سطر (۱۴/۵×۷/۵)، اندازه: ۲۲/۵×۱۳/۵ سم [ف: ۵۹۱-]

۲. مشهد؛ مدرسه باقرية؛ شماره نسخه: ۱۸۶

خط: نسخ، كا: عمر بن محمد الشادنى، تا: اواسط رمضان ۸۱۹ق، جا: هراة المدرسة الغياثية؛ محشى به رمز «منه»؛ واقف: ملا عبدالسميع؛ كاخذ: سمرقندى، ۳۱ سطر (۱۸×۹) [تراثا: س ۶۶ش ۲-۹۵]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۰۶۰

خط: نسخ، كا: عفيف، عمر بن عبدالكريم، تا: پايان شوال ۸۱۹ق؛ تملك: محمد بن احمد مدرس مدرسه سليمان صوباشى در ۱۹۰۱، سردار كابللى در ۱۳۱۱؛ كاخذ: سمرقندى، جلد: تيماج، ۲۱۱ گ، ۲۵ سطر (۱۶×۹/۵)، اندازه: ۲۴×۱۶ سم [ف: ۶۹۰-۸]

۴. مشهد؛ رضوى؛ شماره نسخه: ۱۷۲۹۸

آغاز: فى الضمير العابد الى الموصول هو الغيبة اعنى الاسماء الظاهرة غيب؛ **انجام:** برابر خط: نسخ تحريرى، كا: عمر بن محمد بن تبادكانى، تا: اواسط رمضان ۸۱۹ق؛ افتادگى: آغاز؛ محشى؛ جلد: تيماج، ۱۰۵ گ، ۳۱ سطر، اندازه: ۲۶/۷×۱۷ سم [ف: ۲۵-۱۰۶]

۵. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۱۰۶

خط: نسخ تحريرى، كا: ابراهيم بن اسحق، تا: سه شنبه ۱۵ ذيقعدة ۸۲۱ق؛ افتادگى: آغاز؛ محشى با نشان «منه» و جز آن؛ تملك: محسن حسيني؛ جلد: تيماج، ۱۲۴ گ، ۲۳ سطر (۱۷/۵×۸)،

المصباح فى علم المفتاح من كتاب المصباح الجلدكى؛ **انجام:** و اقسام بالله عليك تحفظ هذه الامانة، قد فرغ تأليفه فى اول جمعة شهر رمضان من شهور سنة ثمانية و ستين و سبعمائة الحمد لله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً.

خط: نسخ، كا: سمناني سرخه‌اى، اسماعيل، تا: سلخذيقيعه ۱۲۷۲ق؛ جلد: تيماج، ۳۷ گ (۲۷۵-۳۱۱)، ۲۶ سطر [ف: ۳۶-۵۷]

● **المصباح فى التصوف / عرفان و تصوف / فارسي**
al-mesbāh fe-t tasavvof

حموى، محمد بن مؤيد، ۵۸۶ - ۶۴۹ قمرى
hamavī, mohammad ebn-e mo'ayyed (1191 - 1252)

آغاز: رساله المصباح فى التصوف. بسم الله تيمنا بذكره الاعلى هو العالم العلام العليم ذوالفضل الشامل و الكرم العميم ... بدان اى عاقل فاضل وى قابل مقبل كه نقطه سه است يكي اسوديه و يكي بيضايه و يكي احمره

چاپ: با تحقيق و مقدمه نجيب مايل هروى، تهران، انتشارات مولى، ۱۳۶۲ ش.
[فهرستواره منزوى ۸۹۲/۸]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۰/۲-ف و ۲۲۷۱/۲-ف

آغاز: برابر؛ **انجام:** باز يافته كه الا ان اولياء الله ... يحزنون نسخه اصل: اياصوفيا ش ۳۸۳۲؛ خط: نسخ، كا: محمود كاتب گيلانى فومنى، تا: ۸۶۶ق، جا: دمشق؛ ۷۳ گ (۲۵۰-۳۲۲)، ۱۵ سطر [فيلمها ف: ۱-۴۰۸ و ۶۶۷]

● **المصباح فى شرح المفتاح = شرح مفتاح العلوم /**

معانى بيان / عربى

al-miṣbāh fī š-il miftāh = š.-u miftāh-il 'ulūm

جرجانى، على بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمرى
jorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: مفتاح العلوم سكاكى، يوسف بن ابى بكر (۵۵۵-۶۲۶)
تاريخ تأليف: ۸۰۳ق؛ محل تأليف: سمرقند

«مفتاح العلوم» سكاكى از كتابهاى مشهور علوم ادبى است. بخشهاى اول و دوم كتاب در علم صرف و نحو و بخش سوم كتاب در دو علم معانى و بيان است. بر بخش سوم مفتاح العلوم شروح متعددى نوشته شده و از جمله آن شرح مير سيد شريف مى باشد كه شارح پس از بيان مقدمه‌اى در تبين حد و تعريف و غرض دو علم معانى و بيان، مباحث اين دو علم را به تفصيل مورد شرح قرار مى دهد. شارح در سرآغاز كتاب مى گويد: در آخر عمر به ماوراءالنهر (سمرقند) رفته و چون در آنجا احتياج شديد بود به شرحى كه مشكلات مفتاح راحل كند، بنابه درخواست علمائى آنجا بدین كار پرداختم و اين شرح را نوشتم.

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد بیست و نه؛ به کوشش مصطفی درایتی؛ تهران

DIA 276267

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰/۲۰۱۳

علی (ع) نسبت داده می‌شده ولی سید رضی، به سبب نابرابری متن‌ها و بی‌اعتباری زنجیره سندها و ناسازگاری با عقیده سید رضی و دور بودن از اندیشه او آنها را نپسندیده و رها کرده است. آنچه از این سخنرانی‌ها در نهج البلاغه نوشته گردید تا اندازه‌ای از دست‌برد به دور ماند و آنچه در بیرون ماند دست‌انداز غرض‌رسانان و بازیگران مذاهب و آیین‌های گوناگون گردید. مانند آنها سخنرانی‌ها (خطبه‌ها) ساخته و به نام‌های گوناگون خوانده شد.

کهن‌ترین جایی که نام چند سخنرانی حضرت علی (ع) دیده شده که برخی از آنها در نهج البلاغه نیست کتاب «مناقب» نگارش ابن شهر آشوب می‌باشد که محمد باقر مجلسی از آن نقل کرده است. در اینجا نام خطبه‌های توحید، شقشقیه، هدایه، ملاحم، لؤلؤة، غراء، قاصعه، افتخار، اشباح دره یتیمه، اقالیم، وسیله، طالوتیه، قصیه، نخیله، سلمانیه، ناطقه، دامغه، فاضحه، موفقه خالی از الف و خطبه دیگر خالی از حرف نقطه دار، یاد شده است و از مدرک آنها نام نهج البلاغه سید رضی و «کتاب الخطب» اسماعیل پسر مهران و «کتاب الخطب» زید پسر وهب را آورده است. در قرن هفت و هشت غوغای مغولان همه آوازاها را خاموش کرده و در آغاز قرن نهم باز زمزمه پنهان‌کاری و باطنی‌گری از نو به‌وسیله دسته حروفیان در کردستان و نقطویان (پسیخانیان) در گیلان شنیده می‌شود طرز فکر و عقاید این دسته‌ها و به‌ویژه جروفیان بیش از افکار باطنیان پیش از مغول در پوسته مذهبی پوشیده و پایه علنی آن کمتر می‌باشد. یکی از بهترین دستگیره‌های ایشان در مبارزه و استوارترین دلیل‌هایشان در استدلال، همین سخنرانی‌ها (خطبه‌ها) بوده، بر آنها می‌افزودند و از آنها می‌کاستند، و به نام آنها و مانند آنها می‌ساختند و به بزرگان مذهبی نسبت می‌دادند. در پایان قرن هشتم مردی به نام شیخ رجب برسی [حافظ رضی الدین رجب پسر محمد پسر رجب برسی حلی، نگارنده مشارق الانوار (ن-۷۷۳) و مشارق الامان (ن-۸۱۱) و کتاب‌های دیگر که همه پر است از تندروی‌ها و گرافه‌گویی‌ها در ستایش بزرگان مذهبی شیعه] و دیگری به نام فضل الله استرآبادی و دیگری به نام محمود مطرود (پسیخانی) می‌بینیم که خود و شاگردان ایشان افکار صوفیانه و فلسفه اشراق سهروردی را با پندارهایی درباره سحر و طلسم در آمیخته، برای دعا و ذکر، و بر زبان راندن واژه‌ها و حروف و شماره‌ها نیرویی می‌پنداشته‌اند. در کتاب‌های اینان سخنرانی‌هایی دیده می‌شود که به حضرت علی (ع) نسبت داده شده است. نام برخی از این سخنرانی‌ها همان نام‌های کهن است که در کتاب‌های پیشینان نیز یافت می‌شود، لیکن روش انشاء و مطلب آنها از آن قرن هشتم و نهم می‌باشد. برخی از آنها روش‌های گوناگون دارد؛ بخشی از آن در قرن سوم و چهارم ساخته شده و بخش دگر ساخته قرن هشتم و نهم است. برای برخی از آنها نام نوینی نیز نهاده‌اند. چنان‌که شیخ برسی در

š.-e xotbe-ye amīr-al-mo'menīn «avval-od-dīyānat-e be-h ma'refat-o-h va kamāl-o ma'refat-eh»

تهران؛ الهیات؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۲

خط: نستعلیق، بی‌کا، تا: سه‌شنبه ۶ ربیع الثانی ۱۲۲۶ق (گویا تاریخ تألیف باشد)؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکی، ۱۲ گ (۵۲-پ-۶۳)، ۱۴-۱۷ سطر (۱۰×۹/۵ و ۱۶ و ۱۷)، اندازه: ۲۱×۱۵سم [ف: -۷۳۰]

شرح خطبة انوار التنزیل / ادبیات / عربی

š.-u xutbat-i anwār-it-tanzīl

وابسته به: انوار التنزیل و اسرار التأویل = تفسیر بیضاوی؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر (۶۸۵-)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۴۶۸/۲

آغاز: الحمد لله افتتاح بالتحمید بعد التسمیة اقتفاء بکتاب الله تعالی و اقتباس لطیف؛ انجام: بل اشترط فیہ شرایط کثیرة کما فصلها صاحب الکشاف فیہ و الله اعلم
خط: نسخ مایل به نستعلیق، بی‌کا، تا: قرن ۱۱؛ جلد: چرم قهوه‌ای، ۳ص (۵۹-۶۲)، ۲۴ سطر، اندازه: ۱۲/۵×۱۹/۳سم [ف: ۴۳-۱۱۰]

شرح خطبة البيان < حدیقة الاسلام

شرح خطبة البيان < حقایق الاسرار فی کشف الاستار

شرح خطبة البيان < خطبة البيان (ترجمه)

شرح خطبة البيان < معراجنامه

شرح خطبة البيان < خلاصة الترجمان فی تأویل خطبة البيان

شرح خطبة البيان / شرح حدیث / فارسی

š.-e xotbat-ol-bayān

جرجانی، علی بن محمد، ۷۴۰ - ۸۱۶ قمری

zorjānī, 'alī ebn-e mohammad (1340 - 1414)

وابسته به: خطبة البيان = خطبة الافتخار = الملحمة؛ منسوب به علی بن ابی طالب (ع)، امام اول (۴۰-)

یکی از شرایط بزرگواری در نزد عرب نیروی سخنرانی و توانایی سخنوری بوده و شک نیست که حضرت علی (ع) یکی از سخنوران نامبردار قرن یکم هجرت است و سخنرانی‌های وی زبانزد مردم بوده و تا پایان قرن دوم و آغاز سوم متن این سخنرانی‌ها سینه به سینه آمده است؛ در قرن سوم و چهارم با فزونی و کاهش‌ها که در این مدت در آنها راه یافته بود، نوشته شد و سخنرانی‌ها دیگر ساخته شد و بر آنها افزوده گردید. در آغاز قرن پنجم سید رضی از میان آنها آنچه را به ذوق خود از حضرت علی (ع) شناخت گلچین کرد و در «نهج البلاغه» آورد. در همین زمان پاره‌های دیگر از سخنرانی‌ها بوده که به حضرت

فرستگان: نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ نوازدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری